

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra ekonomiky

Teze bakalářské práce

**Soběstačnost České republiky v základních zemědělských
komoditách – rostlinná výroba**

Jiří Bičíš

© 2015 ČZU v Praze

Souhrn

Tématem bakalářské práce je „Soběstačnost České republiky v základních zemědělských komoditách – rostlinná výroba“. Tato práce se zabývá analýzou soběstačnosti ČR ve vybraných zemědělských komoditách. Hlavním cílem této práce je vymezit trendy v soběstačnosti a stanovit návrhy, závěry a doporučení pro vybrané komodity. Práce se skládá z teoretické a praktické části. Teoretická část je rozdělena do dvou hlavních úseků. V prvním úseku je definován pojem soběstačnost. V dílčích částech je zaznamenán vývoj soběstačnosti v ČR a ve světě v různých časových obdobích. Druhý úsek teoretické části se zaměřuje na rostlinnou produkci. Ta je nadále rozdělena na období do roku 2009 a od roku 2009. V praktické části je vypočítána soběstačnost u sedmi významných rostlinných komodit a je stanovena predikce na následující tři roky po roce 2012/2013. Pro výpočty soběstačnosti byly použity tyto statistické metody – analýza časových řad, jednoduchá nelineární regrese, bodový a intervalový odhad. Data byla zpracována v softwaru STATISTICA 12. V závěru jsou shrnuty výsledky analytické části práce a jsou stanoveny návrhy a doporučení pro řešení dané problematiky.

Klíčová slova: soběstačnost, rostlinná výroba, vývoz, dovoz, domácí spotřeba, domácí výroba

Cíl práce a metodika

Hlavním cílem bakalářské práce je vymezit základní trendy v soběstačnosti u komodit rostlinné výroby v rámci České republiky od marketingového roku 2013/2014 do roku 2015/2016 a stanovit návrhy, závěry a doporučení. Dílčí cíle jsou:

1. teoretické vymezení pojmů - soběstačnost, dovoz, vývoz, výroba
2. základní charakteristika analyzovaných komodit
3. sestavení bilančních tabulek a výpočty soběstačnosti
4. stanovení predikce soběstačnosti
5. stanovit návrhy, závěry a doporučení pro řešení dané problematiky.

Pro vypracování teoretické části bakalářské práce budou čerpány informace z odborné literatury v českém i anglickém jazyce. Budou vymezeny základní pojmy soběstačnost, dovoz, vývoz a rostlinná výroba. Všechny zdroje budou citovány dle normy ČSN ISO 690. Pokud bude v práci uveden přelom let, například 2008/2009, jedná se o marketingový rok.

V analytické části budou čerpána data z Českého statistického úřadu a ze situačních a výhledových zpráv, které publikuje a zveřejňuje ministerstvo zemědělství na internetovém

portálu eAGRI. Ze získaných údajů z bilančních tabulek v časové řadě 2008/2009–2012/2013 (u některých komodit 2006/2007–2012/2013) budou vytvořeny přehledné tabulky v programu Microsoft Excel. Všechny tabulky budou vhodně okomentovány. Na základě těchto dat bude vypočítána soběstačnost v jednotlivých letech (domácí výroba/domácí spotřeba)*100 (v %). Údaje pro rok 2013/2014 nebyly zatím zveřejněny, jedná se o predikci MZe ČR a pro výpočet soběstačnosti nebudou tyto hodnoty použity. Dále bude oddělena strana nabídky (domácí výroba + dovoz + počáteční zásoby) a poptávky (domácí spotřeba + vývoz) a budou popsány změny okrajových hodnot ukazatelů na horizontální i vertikální úrovni. Analýza soběstačnosti bude provedena u následujících komodit: pšenice, ječmen, kukuřice, řepka olejná, mák setý, brambory, cukrová řepa a cukr. Predikce soběstačnosti proběhne na základě analýzy časových řad. Metodou nelineární regrese budou vypočítány parametry statistického modelu a bude zjištěn bodový a intervalový odhad soběstačnosti na následující 3 roky (2013/2014–2015/2016). Pro posouzení významnosti modelu dojde k porovnání parametru p (nejmenší hladina významnosti α) s hladinou významnosti α , která má zvolenou hodnotu 0,05. Podle výchozího indexu determinace I^2 (který u výpočtu časových řad odpovídá hodnotě R^2 , dále bude použito označení R^2) bude možné určit, z kolika % odpovídá regresní přímka skutečnosti. Statistickým nástrojem pro výpočet soběstačnosti je software STATISTICA 12, výstupy tohoto programu (grafy a tabulky) budou vhodně upraveny a okomentovány.

Výsledky a závěr

K naplnění hlavního cíle této bakalářské práce byly v analytické části stanoveny trendy soběstačnosti vybraných komodit od marketingového roku 2013/2014 do roku 2015/2016.

Pšenice – predikce předpokládá zvýšení soběstačnosti od roku 2012/2013 do roku 2013/2014 o 34,6% na 150,4%. Autor se domnívá, že soběstačnost se bude dále držet rostoucího lineárního trendu a v roce 2015/2016 se bude pohybovat v blízkosti předpovězené hodnoty 155,8%.

Ječmen – předpověď soběstačnosti pro marketingový rok 2013/2014 je 119,7%. Autor práce se vzhledem ke kolísání soběstačnosti v celém sledovaném období domnívá, že v následujících letech nastanou velké výkyvy, v závislosti na vývoji poptávky po ječmeni a na počasí.

Kukuřice – predikce soběstačnosti kukuřice na zrno pro rok 2013/2014 vykazuje nárůst na 204% a další lineární růst do roku 2015/2016 až na 220,7%. Dle názoru autora nedojde k tomuto zvýšení soběstačnosti, naopak vlivem snížení osevní plochy v roce 2013/2014 se soběstačnost v tomto roce sníží.

Řepka olejná – od roku 2012/2013 do roku 2015/2016 by měl nastat pokles soběstačnosti o 4%. Vzhledem k velmi rozšířené pěstování řepky olejné autor práce doporučuje už více nezvětšovat osevňovací plochy, aby nedošlo ke zvýšení cen obilovin a dalších potravin.

Mák setý – predikce soběstačnosti pro rok 2013/2014 je stanovena na 884,4%. Do roku 2015/2016 je statisticky předpovězen lineární nárůst soběstačnosti na 937,9%. Autor doporučuje udržet vysokou kvalitu produkce, aby byla zároveň udržena vysoká poptávka po českém máku na zahraničních trzích.

Brambory – podle predikce nastane v roce 2013/2014 pokles soběstačnosti brambor o 5,8 % na 79,9%. Do roku 2015/2016 stanovuje předpověď lineární snížení hodnoty soběstačnosti o 2,2%. Podle autora je potřeba dostatečně podpořit pěstování brambor v ČR státními subwencemi, aby byli čeští zemědělci schopni konkurovat zahraničním vývozcům.

Cukrová řepa a cukr – hodnota predikce soběstačnosti pro rok 2013/2014 činí 109,9%. Do roku 2015/2016 byl předpovězen lineární nárůst soběstačnosti o 0,6%. Autor doporučuje zvýšit intenzitu pěstování cukrové řepy a využít nadprodukcii pro technické užití, tato plodina je velice vhodná pro výrobu bioethanolu, biomasy a hnojiv.

Na závěr lze říci, že problematika soběstačnosti je v dnešní době předmětem častých diskusí. Existuje mnoho různých názorů na soběstačnost, rozpor nastává často v postoji, zdali je potřeba usilovat o dosažení soběstačnosti u základních komodit za každou cenu, či nikoliv. Čeští zemědělci čelí tvrdé konkurenci na tuzemském i na zahraničním trhu a pro dosažení soběstačnosti je velmi důležité udržení silného postavení a konkurenceschopnosti. Podle výsledků predikce by se v následujících letech měla soběstačnost u většiny rostlinných komodit zvýšit. Všechny analyzované komodity kromě brambor vykazují v posledních letech soběstačnost. Ke konci této závěrečné práce je potřeba upozornit na fakt, že je velice důležité dosáhnout soběstačnosti u komodit, které slouží k zabezpečení lidské výživy. Stravovací návyky lidí se postupem času mění a je potřeba se zaměřit na plodiny, které je potřeba zajistit pro uspokojení potřeb spotřebitelů. Výpočty soběstačnosti zahrnují také technické zpracování a další užití, na výrobu potravin se může využít pouze minimální část produkce. V dalším možném výzkumu je možné se zabývat otázkou, jaká je soběstačnost ČR v základních zemědělských komoditách, potřebných pro výživu lidí, zaměříme-li se pouze na jejich potravinářské využití?

Seznam vybraných zdrojů

BAŠEK, Václav. *České zemědělství šest let po vstupu do Evropské unie*. Praha: Ústav zemědělské ekonomiky a informací, 2010. ISBN 978-808-6671-819.

JENÍČEK, Vladimír. *Zemědělství a soběstačnost ve výrobě potravin*. Vyd. 1. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1984, 238 s. Publikace č. 363307-011-84

JURÁŠEK, Prokop. *Sebestačnost v potravinách*. Bratislava: Výskumný ústav ekonomiky poľnohospodárstva a potravinárstva, 2012. ISBN 80-8058-236-X.

O'HAGAN, J. P. National self-sufficiency in food. *Food policy*. 1980, roč. 19, č. 1, s. 355 - 366. ISSN 0012-8775.

TIRASPOLSKY, Anita. Food self-sufficiency in Eastern Europe. *Eastern European Economics*. 1980, roč. 19, č. 1, s. 3 - 27. ISSN 0012-8775.

TOMAN, Miroslav, Stanislav CODL a Petr TUČEK. *České zemědělství: očima těch, kteří u toho byli*. Praha: Národní zemědělské muzeum Praha, 2012. ISBN 978-80-86874-39-5.

SAMUELSON, Paul A. *Economics*. Hong Kong: McGraw-Hill, 1992. ISBN 00-705-4879-X.

SARMA, J.S. India: A Drive Towards Self-Sufficiency in Food Grains. *American Journal of Agricultural Economics*. 1978, roč. 60, č. 5, s. 859 - 864. ISSN 0002-9092.